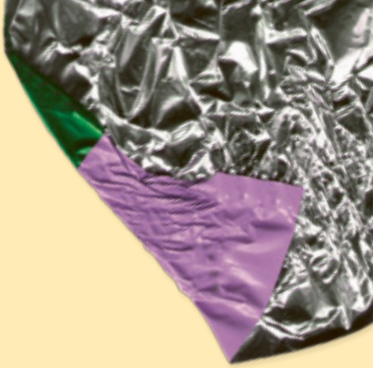
VEIKKO ERANTI

Megamix

99 esseetä

” Kun on suu täynnä hanhenmaksaa ja mieslapsikarkkeja, ei yleensä halua ajatella ylipäätään mitään mutta ei ainakaan sitä koneistoa, joka kokemuksen tuottamiseksi vaadittiin. Kyseessä kuitenkin oli harkittujen vaikutelmien yhdistäminen: leikillisyys, luksus, kylmyys, paahteisuus, pehmeys, POKS!

VEIKKO ERANTI

Megamix

99 esseetä

*KOSMOS

1. painos

© Veikko Eranti ja Kosmos 2026

Ulkoasu: Nina Andelin

ISBN 978-952-352-390-6

*KOSMOS

Kosmos on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä
Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki
Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut: tuotevastuu@kosmoskirjat.fi
Painettu EU:ssa.

Isälleni ja siskoilleni.

1.

VIHAAN KIRJOJEN ALKUJA

Olen aloittanut Italo Calvinon *Jos talviyönä matkamies* -romaanin lukemisen varmasti toistakymmentä kertaa. Lukion käytävällä, bussin ikkunaan nojaten, nojatuolissa oikeaa asentoa etsien. Olen lainannut sen kirjastosta päättäen että nyt, nyt… ja unohtanut sekä lukea että palauttaa. Olen avannut kirjan vuosia myöhemmin ja nauttinut klassisen postmodernismin juovuttavasta tuoksusta vain kyllästyäkseni kokonaan muutaman aukeaman jälkeen. Tälle on yksinkertainen syy: vihaan kirjojen alkuja.

Kirjojen alut ovat tahmaisia, jähmeitä, kuluttavia. Jokainen kirja (ja kirjailija) kutoo oman verkkonsa, johon lukijan täytyy käpertyä – ja tämä on epämiellyttävää, koska tiedän olevani kärpänen. Kirjan alussa pitää omaksua sen kieli ja lauseiden rytmi, mikä tekstissä on tärkeää ja mikä on siellä muuten vain. Pitää asettaa lukunopeus: toiset kirjat vaativat yksityiskohtiin tarttumista tai ainakin palkitsevat niiden huomaamisesta, ja palkinnoista paitsi jääminen on sietämätöntä. En ole luonteeltani yksittäisten lauseiden merkityksiä luuskuttava vainukoira, mutten myöskään ison kaaren plärääjä. Joudun tekemään lukunopeuden käsisäätöä materiaalin mukaan, ja se vaatii intiimiä tuntumaa tekstiin, sinunkauppoja sisäistekijän kanssa.

Jos talviyönä matkamies koostuu sarjasta kuvitteellisten romaanien (onko muunlaisia?) alkuja. Ei toki pelkästään,

siinä kulkee myös metajuoni Lukijasta, joka on juuri aloittamassa Italo Calvinon teosta *Jos talviyönä matkamies*, mutta parin ensimmäisen sivun jälkeen kaikki menee aivan pieleen, sivut ovat sekaisin ja painoarkit hukassa, ja Lukijan täytyy lähteä etsimään romaanin jatkoa kaiken maailman kirjakaupoista, yliopistoista, kustantamoista, sensuurivirastoista… Ja koko ajan löytyy vain uusia alkuja, jotka kuitenkin tavallaan jatkavat tarinaa.

Alut ovat siis vaikeita, koska lukijana en tiedä vielä mitä luen, miten millä vauhdilla ja missä suhteessa minä itse olen koko tekstin verkkoon. Lukiessa pitää opetella lentelemään tuntemattomassa maastossa. Kun tekstin säännöt on lopulta selvitetty, voi antaa vauhdin kiihtyä ja lakata huolehtimasta turhia. Calvino itse kirjoitti rakastavansa nimenomaan romaanien alkuja, tilaa, jossa jokainen lause avaa uusia polkuja. Hän nautti aluista, koska mielessään kirjoitti jokaista lukemaansa kirjaa aina itse. Kun kirjan teemoja on vasta vähän vilauteltu, synnyttää ahnaan päällekirjoittajan pää loputtomasti omia romaaneja. Mitä pidemmälle kirjassa ehtii, sitä tiukemmin kärpänen kääriytyy verkkoon.

En oikeastaan pidä lukiessani myöskään yllätyksistä. Ne rikkovat säännöt, jotka olen lukijana jo hyväksynyt, ja vaativat uusien merkityksellisyyksien omaksumista. *Matkamiehen* lukeminen on 276 sivua yllätyksien verkossa räpistelemistä.

Matkamies myös loppuu epätyydyttävästi, mutta niin kirjoilla on tapana. Romaanit loppuvat usein joko banaalisti – sitovat langat nättiin pakettiin ja tarjoavat vastauksen kaikkeen – tai sitten ne loppuvat ”avoimesti” eli rasittavasti, jättävät asioita ratkomatta, yrittävät olla monimerkityksellisiä mutta jäävät väistämättä sittenkin vain hatusta vetäistyiksi kaniineiksi. Alkujen ja yllätysten lisäksi en siis pidä myöskään romaanien lopuista, mutta joskus siinä välissä tapahtuu kiinnostavia asioita.

2.

YLÄLUOKAN ENNUI

Tämä levy alkaa varoitusfanfaarilla. Torvet kiipeävät toistensa päälle ja merkkaavat Bond-tunnaria muistuttavan mollisoinnun, painostava basso ja helähtävä triangeli jäävät alle. Fraasin lopussa nuotit laskevat hermostuttavan puolisävelaskeleen, minkä jälkeen koko orkesteri soittaa suunnilleen kaikkia asteikon säveliä käyttävän Bm6/9-soinnun – harmonisesti rikkaan mutta jännitteisen. Ajo on kuitenkin liian kulmikasta Bond-tunnariksi.

Vapaaherran elämää hämmensi minua pitkään. Ultra Bra oli ilmiselvästi poliittinen yhtye. Sen laulut käsittelivät ilmeisiä bängeriaiheita kuten ogonien kansanmurhaa, maatalouspolitiikkaa, EU:hun liittymistä ja tuulivoimaa, ja estetiikka teräksisine stemmalauluineen oli kotoa tutun vähemmistökommunistista. Niinpä poliittinen oli oltava myös kappaleen Nainen, joka elää vapaaherran elämää. Tästä ei teini-minulle ollut epäilystäkään.

Säkeistö lähtee, harmonia pysyy paikoillaan, basso jyskyttää samaa kuviota. Tämä tuottaa kiristyvän jännityksen ruuvin, kuin istuisi vetoisan ikkunan alla ja tuntisi, miten niskat vähitellen menevät jumiin: yksittäiset hetket ovat siedettäviä mutta lopputuloksena on päivien pääkipu. Ultra Bra purkaa tämän jännitteen maansiirtokoneen hienovaraisuudella: kitarankieliä raavitaan plektralla, tarpeettoman pitkät rumpufillit kaikuvat, napakasta bossanovasta siirrytään

mättökomppiin, laulajien määrä nousee kahdesta viiteen. Jännitys purkautuu myös soinnuissa, kertosäe nousee orgastiseen D-duuriin (jonne harmonia on alusta asti kaivannut), ja basso pääsee vapaaksi. Jos säkeistössä vapaaherratarta vielä vähän hermostutti, niin kertosäkeessä ei ainakaan.

Ongelmaksi muodostui selvittää tarkalleen, *millä* tavalla Nainen, joka elää vapaaherran elämää oli poliittinen kappale. Tehtävä oli haastava, mutta jonkinlaisen impressionistisen kuvan vapaaherrattaresta sain kyllä aikaan: yläluokkainen *ennui*, kaiken saanut ja kaikkeen kyllästynyt elämä, jossa mikään ei voi hermostuttaa koska millään ei ole väliä – ilmiselvä viittaus äärimmäiseen vaurauteen, joka 1990-luvun loppupuolen Nokia-Suomessa alkoi jo kukoistaa. Nainen ei ajattele vainajia eikä mielisairaita, koska hänen ei tarvitse, kansanmurhakin tulee käsitellyksi toisaalla. Raa'an väkivaltaiset unet kuitenkin väijyvät hetkessä ennen heräämistä jossa tietoisuus taloudellisen aseman tuoman varmuuden avulla ei ole vielä onnistunut tukahduttamaan jäsentämättömän maailman nostattamaa alastonta pelkoa. Materiaalinen todellisuus poliittisine eli luokkaperusteisine konflikteineen odottaa pinnan alla. En 15-vuotiaana osannut artikuloida kokemustani aivan näin, mutta ymmärsin, etteivät runot aina aukea kirjaimellisesti. Olin tyytyväinen itseeni, saanut kiinni runoa värittävästä yleisestä poliittisuudesta ja kriittisestä katseesta maamme uuteen eliittiin.

Viimeinen kertosäe leijuu ilmassa – raa'an väkivaltaiset unet häipyvät hetkeksi, torvet raottavat verhoa ja aurinko siivilöityy sisään – mutta vain hetkeksi, sitten wahwahilla ja säröpedaalilla häiriööäneksi muuttunut kitara palauttaa todellisuuden. Väkivaltaista politiikkaa ei käy kätkeminen, vaikka kuinka yrittäisi.

3.

PÄÄRUOKANA HÄPEÄ

Totesin Ministerin seurueineen astuessamme sisään. Vasemmistolaisen ministerin ravintolavalinta oli ilmeinen, sillä hänet tunnettiin politiikan varhaisena kasvissyöjänä. Kasvisten käyttö fine diningissa oli hädin tuskin saapunut Suomeen, mutta Chef & Sommelier panosti ajalle harvinaisesti kasviksiin aterian pääroolissa. Ministeri nyökkäsi minulle, tunsi minut, sikäli kun nyt tunsi, autonomimarxahtavana punavihreänä opiskelijapoliitikkona.

Chef & Sommelier oli pieni ravintola, niin pieni, että siellä käytännössä joutui tekemisiin kaikkien muissa pöydissä istuvien asiakkaiden kanssa. Erinomainen ruoka ja oivaltavat viiniparit, kasvikset ja villiruoka, sesonkien mukaan eläminen… nykyään tavallista, silloin vallankumouksellista. Alkuruuaksi tarjolla kolmen eri lajikkeen perunaa sekä näyttämässä miltä peruna *oikeasti* maistuu että osoittamassa perunan voivan maistua myös joltain aivan muulta. Samoin toimi ravintolan signatuuriannos, rosmariinilla maustettu ruisleipä, joka jätti ikuisen rosmariininkokoisen reiän mieleni ruisleipiin.

Astuin pikkuruiseen vessakäytävään, ja katseemme kohtasivat – ministeri tulossa, minä menossa – aika hidastuu, säpsähdys ja käännämme päämme pois, välttelemme toistemme silmiä kuten bordellin eteisessä kohtaavat tutut. Päästyään paikalleen ministeri vilkaisee suuntaani näyttäen hunajapurkin rikkoneelta mäyrältä.

Illan ikimuistoisin annos oli kaskinaurispasta, jossa ”pasta” oli tehty kaskinauriista, ”kastike” oli tehty kaskinauriista, ja myös pastan pinnalle ripoteltu ”juusto” oli raastettu jäädytetystä kaskinaurisliemestä. Huipputason ravintolakokemukset ovat julman ironisia: Erinomainenkin ruoka pääasiassa häipyy vuosien kuluessa mielestä ja typistyy mitäänsanomattomaksi kuvaksi puhelimen galleriassa. Kamalat annokset, ennen kaikkea kunnianhimoiset ja loistavalla tekniikalla tehdyt kamalat annokset, porautuvat sieluun ikuisiksi ajoiksi. Nauriskasa pysyi täydellisestä käsityötaidosta ja käsitteellisestä kekseliäisyydestä huolimatta melko pahana nauriskasana. Pääruokana tarjottiin jokin herkkä kala-annos, jonka muistan älyllisesti, ilman makua tai tunnetta eli en ollenkaan.

Aterian viimeinen suupala oli maa-artisokkajäätelö, joka tasapainoili maanläheisen juureksisuuden ja kypsennetyn makeuden välillä. Umamia ja karkkia, ajatus perunamuusista ja toffeesta mutta myös kategoriavirheestä, mullasta kermapurkissa, hyvällä tavalla. Tarjoilija nosti annoksen vielä seuraavalle tasolle, totesi annoksen olevan ”vielä kehittelyssä”, eikä se välttämättä koskaan päätyisi varsinaiseen menuun. Eksklusiivisuus on mausteista hekumallisin.

Kirkkaimmin mieleen jäi kuitenkin varsinainen pääruoka, ministerin häpeä. Kaukana oli työväenluokkainen rehevyys, kerner-rypäleestä valmistettu valkoviini puolestaan erinomaista ja täydellisessä tarjoilulämmössä. Ensiluokkainen fine dining on niin ilmeistä kerskakulutusta, niin ilmeisellä tavalla luokan tahrimaa ja rahan tuhlaamista, että järjissään oleva ihminen joutuu siihen ryhtyessään käsittelemään omaa häpeäänsä. Toisaalta mikään muu elämys ei iske samalla tavalla sekä sieluun että ruumiiseen, äly- ja makunystyröihin.

4.

HANHENMAKSA ON AMATÖÖREILLE

Kun poprocks-karkit täyttivät suuni ruksunalla ja poksunalla, tiesin joutuvani helvettiin. Illallinen erinomaisessa lissabonilaisravintolassa oli edennyt jälkiruokaan asti. Hanhenmaksajäätelöä, mantelivaahtoa ja poprockseja. Täydellinen yhdistelmä – rasvainen ja maukas. Hanhenmaksa oli suussasulavaa, mantelivaahto toi makuun pähkinäisyyttä ja poprocksit 90-lukulaista leikkisyyttä. Juuri jäätelön ja lapsuudesta tutun ruksunan yhdistelmä sekoittuneena intensiiviseen herkullisuuteen kirkasti aukottomasti, miten hirveän asian äärellä olin. Silmät painuivat kiinni, otin lusikallisen toisen perään, ja jokainen niistä vei minut lähemmäs kadotusta.

Hanhenmaksa lienee gastronomisista rikoksista tunnistetuin. Kauhulaite pakkosyöttää ruokaa sokeille linnuille, kunnes niiden maksa kasvaa elinkelvottoman suureksi ja päätyy paahtoleivälle, jäätelöksi, päärynän seuraksi… Palkinto on ruhtinaallinen, hanhenmaksa on luksusasioista luksuriöösein, niin rikasta ja herkullista, että jokaisen sen vaatiman hirmuteon todella maistaa.

David Foster Wallacen essee Hummereita yllin kyllin keskittyy samanlaiseen häiritsevään kokemukseen. Alati ympäristöönsä sopimaton Wallace toikkaroi tiensä Mainen hummerifestareille. Esiteltyään hummerireseptejä ja hummereiden valmistustapoja Wallace alkaa tutustua hummerin anatomiaan ja alaviitteissä kysyä, onko tämä tuntevien

olentojen elävänä keittäminen kuinka ok. Pienenä taustaäänenä alkava pohdinta ryöpsähtää lopulta itse päätekstiin ja valtaa koko esseen.

(Meillä rapujuhlissa rapujen päät kasataan groteskiksi voitonkeoksi lautasen reunalle, ruhjotut ruhot joutavat surutta roskiin. Kallokasan tyhjät katseet seuraavat juustopiiraaseen vähitellen siirtyvää, yhä marinoituneempaa juhlakansaa. Saksettomina rapuparat eivät voi edes peittää korviaan epävireiseltä laululta. Kuusivuotias poikani pyytää ravun, hän ei periaatteessa syö lihaa mutta lähtee kuitenkin veitsen kanssa innostuneelle tutkimusretkelle…)

Hanhenmaksa on kuitenkin amatööreille. Anteeksiantamattomimmaksi kulinaariseksi rikokseksi on nostettu ortolanin eli uhanalaisen peltosirkun syöminen ns. perinteisin menoin. Sitä pidetään niin hirvittävänä, että oma pää kuuluu syödessä kätkeä servietin alle ikään kuin merkkinä siitä, että edes yrittää piilottaa rikkeen Jumalalta. Lintu hukutetaan armanjakkiin ja syödään kokonaisena. Anthony Bourdain upottaa hampaansa märällä rusahduksella linnun rintakehän läpi ja kuvaa:

Ohuet luut ja rasvan, lihan, nahan ja sisäelinten kerrokset puristuvat joka haukulla, ja suuni täyttyy muinaisten makujen suurenmoisella kirjolla: viikunoita, armanjakkia, omasta terävien luiden puhkomasta suustani vuotavan veren suolaisuuden maustamaa tummaa lihaa.

En sitten tiedä, miksi uhanalaisen linnun rouskuttaminen, tai edes äyriäisten keittäminen elävältä, on suurempi rike kuin koko teollinen maataloussysteemi, jossa silppurit, sirkkelit, sähköammeet ja tappokaasut surisevat kun olento toisensa jälkeen uhrataan makaronilaatikon ja paskojen hodareiden alttarille. Hanhenmaksa ja poprocks-karkit jättävät sentään lähtemättömän muistijäljen.

5.

ILMAPALLOJA JA ORGASMEJA

Kun on suu täynnä hanhenmaksaa ja mieslapsikarkkeja, ei yleensä halua ajatella ylipäätään mitään, mutta ei ainakaan sitä koneistoa, joka kokemuksen tuottamiseksi vaadittiin. Kyseessä on kuitenkin selvästi harkittujen vaikutelmien yhdistäminen: lapsuus, leikillisyys, luksus, kylmyys, paahteisuus, pehmeys, POKS!

Välillä kokemus, syntyy se sitten ravintolassa tai taiteen äärellä, on kirjaimellisesti tyhjä ilman analyysiä. Taideteos on ilmapallo, joka täyttyy vasta kun kokija puhkuu sen täyteen (itseään?). Toisinaan se pitää jälkiruuan tavoin vain ottaa vastaan. Ei orgasmikaan tulkinnasta parane, mutta heittäytymisestä saattaa.

Tämän eron hahmottaminen on olennaista. Välillä taide, johon lasken mukaan myös huipputason gastronomian, pyrkii tavalla tai toisella ohittamaan järjellisen analyysin ja tuottamaan suoraan sieluun osuvan kokemuksen. Toisenlainen taide puolestaan avautuu ainoastaan leikkimällä. Itse teos saattaa olla jopa banaali, mutta analyysi ja kriitikot täyttävät sen kiinnostavilla tavoilla.

(Joku voisi viisastella, että ihmiset, jotka kirjoittavat tai lukevat sellaisia kirjoja kuin tämä jota nyt pitelet käsissäsi, ovat väistämättä heittäytymisen sijaan keskittyneet ilmapallojen puhalteluun. Ehkä näin on, mutta ilman muutamaa värisyttävää kokemusta en usko että kukaan jaksaa nähdä kaikkea tätä analyyttisessä tekstimeressä uimisen vaivaa.)

Susan Sontag hyökkää klassikkoesseessään Tulkintaa vastaan. Tulkinta kastroi ja pelkistää taiteen ”sisällöksi” tai ”palapeliksi” sen sijaan että kuvat koettaisiin kuvina ja niiden voima otettaisiin vastaan.

Itse opin asian ruumiillisesti Kristian Smedsiltä (tai ehkä hanhenmaksalta). Kun päästin irti ymmärryksestä ja menin vain mukana, muuttuivat hänen 2010-luvun Kansallisteatterin ohjauksensa *Tuntematon sotilas*, *Mr Vertigo* ja *Tabu* värisyttäviksi kokemuksiksi. *Tuntematon sotilas* biletteli vastaansanomattoman lekan voimalla läpi suomalaisuuden, *Tabun* kirkas tuli poltti sokeeraavan pimeyden pois.

Väkevin oli kuitenkin *Mr Vertigon* lentämisen ihme. Näytelmä pohjautui viitteellisesti Paul Austerin romaaniin, jonka tunteminen oli korkeintaan haitallista katsomiskokemukselle. Smeds sovitti romaanin näytelmäksi improvisoimalla metateatteria näyttelijöidensä kanssa ja jätti sitten suurimman osan vuorosanoista pois. Mitä jäi jäljelle: katupoika joka oppii rohkaisun ja hyväksikäytön yhdistelmällä lentämään. Smeds istutti katsojat pyörivälle lavalle ja antoi näytelmän tapahtua lavan takana ja katsomossa… Pyörivän lavan päällä korkealla korokkeella istuessa kieppumisen tunne oli aivan yhtä paljon osa esitystä kuin mikään ääneen sanottu. Lavalla valuva hiekka, näyttelijän päälleen kaatama vesi ja Verneri Pohjolan trumpetti joka oli sekä hiekkaa että vettä – ja lopulta lentämisen ihme, kun koko näytelmän puhuttu mutta yleisöltä peitetty Ihmepojan lentonäytös lopulta tapahtuu. Jokainen katsoja ymmärsi mistä oli kyse, vaikka sen selittäminen onkin mahdotonta.

Emotionaalinen muistijälki on niin vahva että yli vuosikymmen myöhemmin saan kiinni siitä mitä tunsin, kun katsojat astuivat lavalle ja kerääntyivät kynttilöiden, pianon ja käheän trumpetin, virtaavan veden ja valuvan hiekan äärelle. Sontag on täysin oikeassa, mikään määrä analyysiä ei lisäisi tähän mitään.

6.

SUSAN EI TAINNUT OLLA SWIFTIE

Ilmapallojen puhaltamisessa on jotain hauskaa sinänsä, samanlaista kuin tiukassa olevan hillopurkin avaamisessa: keuhkot hankaavat läpäisemättömän tuntuista kalvoa vasten, kunnes puhaltaja lisää voimaa – ja lopulta henki voittaa aineen. Se, onko hauskuutta tarjolla, riippuu olennaisesti vastustuksen ja venymisen dynamiikasta. Surullisissa tilanteissa teoksen kokija jätetään yksin lavan reunalle läpsyttelemään täyttymätöntä ilmapalloaan. Liian suuret voitot ovat aina vaarallisia: tulkinta on mahdollista viedä yhtä pitkälle kuin tämä metafora, poksauttaa koko ilmapallo riekaleiksi. Mikäli näin käy, ei myöskään puhallus pysy keskittyneenä yhteen paikkaan vaan hajoaa joka suuntaan. (Tämä tapahtuu tosin yleensä tyydyttävän pamauksen saattelemana, siitä on välillä aivan tarpeeksi hupia.)

Kirjoittaessaan tulkintaa vastaan Susan Sontag ei tainnut olla kuunnellut Taylor Swiftin *The Life of a Showgirliä*. Jos olisi, Susan olisi varmasti tajunnut olleensa täysin väärässä. Analyysi on kulttuurille yhtä tärkeää kuin kulttuurituotteet itse.

The Life of a Showgirl on Tukholmassa tuotettua, parhaiden perinteiden mukaista ruotsalaista keskitien popmusiikkia, mutta koska kyseessä on Swift, maailman isoin pop-tähti, käynnisti julkaisu eräänlaisen kollektiivisen autofiktio-avainlyriikka-runoanalyysin. ”Keep it one hundred”,

laulaa Swift ja viittaa – näin opin lukemalla kansainvälistä laatumediaa – omaan lempinumeroonsa (13) + aviomiehensä Travis Kelcen lempinumeroon (87). Toki Swift tarjoilee myös klassisempia viittauksia. Levyn ensimmäinen kappale luuskuttaa Shakespearen Ofeliaa, seuraava Elizabeth Tayloria.

Pelkkänä kokemuksena albumi on vähän laimea: tämä on kulttuuria, joka on tehty tiktokkeja, substackeja ja youtubevideoita varten. Albumin 42 minuuttia kalpenevat niiden satojen tuntien analyysi-, dekoodaus- ja easter egg -videoiden rinnalla, joita Youtube tarjosi jo muutama päivä albumin julkaisun jälkeen: numerologiasta julkkisjuoruihin, Shakespearesta soittimiin, levyllä käytetystä rumpusamplesetistä (*Super dead drums* 3) laulujen harmonioihin. (En toki ole Teukan kohderyhmää, mutta parhaan ruotsalaisen popin hienous lienee siinä, ettei sen kohderyhmää tarvitsekaan olla.)

Tämä ei rajoitu Swiftin kokoluokan mötiköihin. Kaikki se on tätä samaa. Elämänsä voisi hyvin käyttää vain ilmapalloja puhallellen, analyysipodcasteja kuunnellen ja analyysivideoita katsellen. Lisätään mukaan kirjallisuuskritiikkiä, kulttuuriteoriaa, inboxiin lähetettyjä uutiskirjeitä… Elämme analyysin kulta-aikaa. Joskus youtubevideomainen merkitsi minulle huonoa videotaidetta, köykäisiä yhden idean installaatioita. Tämä oli ennen kuin kulttuuri muuttui ja mureni allamme. Nykyään youtubevideomaisuus tarkoittaa laatua ja vaivannäköä, *syviä sukelluksia,* keskittymistä, analyysiä. Ja jos kyllästyy analyysiin, voi siirtyä kuluttamaan suoraan toisten kokemuksia, reaktiovideoita ja reaktiovideoiden reaktiovideoita.

Yritin katsoa Swiftin *The Eras Tour* -konserttielokuvan ymmärtääkseni jotain maailmasta. Nukahdin neljä kertaa ja luovutin.

7.

IRONIAA EI OLE OLEMASSA

Tulkinnan ja analyysin ongelma on, että toisinaan ne eivät osu oikeaan. Nainen, joka elää vapaaherran elämää ei tietenkään kerro mistään yläluokan ennuista, vaan opintotuella elävän ja häitään odottavan parikymppisen Sinnemäen lenkkireitistä Hietaniemen hautausmaan ympäri ja Marian sairaalan ohi. Ei poliittista kritiikkiä vaan sekä yleisempää että henkilökohtaisempaa – nuori Sinnemäki elää elämäänsä ja näkee öisin raa'an väkivaltaisia unia.

Ultra Bra oli omasta mielestään läpi-ironinen yhtye. Poliittisuutta oli toki mukana mutta isolla pensselillä, muototietoisena 70-luvun laululiikkeen pastissina. Kitaristi Joel Melasniemi kertoi *Suomalaiset sähkökitaristit* -kirjassa löytäneensä kaikki itselleni rakkaat *Vapaaherran elämää* -levyn kitaraosuudet lähestyttyään Kerkko Koskisen biisejä ironian kautta. Kun ei suhtautunut omaan bändiinsä liian vakavasti, saattoi bossa nova -kompin päälle ajaa wahwah-noisea, heviriffejä ja muuta väkivaltaista huoletta. Vitsejä ne ovat, nekin kitarat, joista sinunkin varhaisnuoruutesi on koostettu. Ironisia kitaroita ironisissa pastissibiiseissä.

Ironia on kaikista kirjallisista tehokeinoista tekijälle yksi helpoimmista ja vastaanottajalle yksi vaikeimmista. Tekijä voi kuvitella rakentavansa kuinka hienovireitteisiä ja merkityksettömiä vitsejä tahansa, mutta lukija on se, joka lopulta päättää, mitä tekstit tarkoittavat. Itselleen Ultra Bra saattoi

olla ironinen vitsi, josta tuli lopulta ura. Mutta siinä vaiheessa, kun laulaa vasemmistoliiton vaalitilaisuuksissa ogonien sorrosta, on poliittinen yhtye, vaikka kuinka iskisi itselleen peilin edessä silmää. Kun kirjoittaa sisäänpäin katsovia sisäpiirivitsejä tarpeeksi hyvin, saattaa hyvistä yrityksistään huolimatta polttaa tekstinsä kansan sieluun ja päätyä yhdeksi sukupolvensa poliittisista äänistä ja vallankäyttäjistä, kuten Sinnemäelle kävi. Ironiaa ei ole olemassa.

Ironia on läpinäkyvä huivi, jonka suoja antaa tekijälle mahdollisuuden kaivautua siihen havaintoon, joka kaikkien tekisi mieli kieltää. Pate Mustajärvi kertoi aikanaan, että Popeda ”yritti parodioida” sukkahousuheviä, mutta ei aikaakaan kun Pate-sketsihahmo oli valittu Suomen seksikkäimmäksi mieheksi ja keikkakalenterit täynnä. Tai ajatellaan Teflon Brothersia, joka siirtyi Suomen kaupallisimman räppärin eli Pyhimyksen johdolla räpistä ironiseen bileräppiin ja siitä epäironiseen bileräppiin (soolotuotannossaan Pyhimys vuorottelee syvällisiä masennuslevyjä pämppäysräpin kanssa, minkä kulloinkin ajattelee myyvän enemmän). Pyhimys eli Mikko Kuoppala myös hellii harhaluuloja. Bändihistoriikki *Teflon Biblen* mukaan häntä häiritsi ”tietoisuus siitä, että Karhun 12-pack päässään ja miestissit hölskyen festariyleisössä heiluvat sählyjäbät eivät millään tajuaisi kuinka paljon tasoja pelkässä Seksikkäimmässä jäbässä on”. Mikko hyvä, kun biisin esittää festareilla hassussa hatussa ja sponssilonkero kädessä, tasot haipuvat ilmaan.

Tätä se on kaikki. Francis Ford Coppola kuvittelee tekevänsä satiiria sotilaiden rasistisesta macho-uhosta soittamalla Wagnerin Valkyrioiden ratsastusta *Ilmestyskirja. Nytissä* – ja heti elokuvan ilmestymisen jälkeen amerikkalaiset sotilaat laittoivat Wagnerin pärisemään halki maailman konfliktipesäkkeiden. *American History X* kelpaa uusnatsien suosikkielokuvaksi, ja Hassisen koneen Rappiolla on ihan vain suoraviivainen god tier rappiobängeri.

ISBN 978-952-352-390-6
KL 04

*KOSMOS

9 789523 523906

99 VARMAA TIETOA TAI EREHDYSTÄ

Megamix on pienoisesseiden kokoelma, joka risteilee ravintolakulttuurista radikaalivasemmistolaisuuteen ja kokeellisesta kirjallisuudesta klassiseen musiikkiin. Lopputuloksena on moniaineksinen keitos, herkkupussi josta löytyy hanhenmaksajäätelöä poprockskarkeilla, yrityksiä tavoittaa taiteen olemus ja hieman vapaaherran elämää. Hulvaton ja yleväkin kokoelma tarjoaa aukeaman kokoisia heijastuksia rikkonaisesta maailmasta, se on kuin loputon puhetulva, jota sävyttävät itku ja nauru, kuolema ja laulu.

Megamix sopii nautittavaksi odotellessa jotakin tärkeämpää tai silloin, kun mikään ei tunnu tärkeämmältä kuin lukeminen ja ajattelu.

KANSIGRAAFIKKO:
Nina Andelin